

#ND

«Der tiltrængtes et blad som vil være en ærlig talsmann for smaafolks sak.»

ALFRED ERIKSEN, grunnlegger av Nordlys i 1902

Nordlys

Nord-Norges største avis

Bladet Nordlys AS
Postboks 2515, 9272 Tromsø
Sjefredaktør Helge Nitteberg

NORDNORSK DEBATT

KRIGSPROFESSORATET: Professor Tom Kristiansen har tatt overgang fra Institutt for forsvarsstudier i Oslo til «krigsprofessoratet» i Tromsø.

FOTO: STIG BRØNDBO, UIT NORGES ARKTISEK UNIVERSITET

Her er de fire mytene om krigen i nord som kan bli knust av ny forskning.

ASBJØRN JAKLIN, SØKELYS SIDE 2-3

EU kan ikke revideres, det er drømmeri. EU må nedlegges.

SELJELIDS REFLEKSJONER, SIDE 3

Man skal slippe å bli sett ned på fordi man ikke vil bli eiendomsmegler eller kirurg.

MAGNUS WEGGESRUD, SIDE 4-5

Dersom Nygaards beskrivelse av situasjonen er korrekt, har regjeringen et betydelig forklaringsproblem.

LEDER, SIDE 2 OG 3

Tipstelefon: 77 61 05 00 **Sentralbord:** 07760 **E-post:** tips@nordlys.no

SETT FRA NORD

Sjefredaktør: **Helge Nitteberg**

Nyhetsredaktør: **Are Medby**

Administrerende redaktør: **Silje Charlotte Solstad**

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

NORDLYS arbeider etter Vær Varsomplakatens regler for god presseskikk. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål. Adresse: Prinsensgt. 1, postboks 46, sentrum, 0101 Oslo. Telefon 22 40 50 40, telefaks 22 41 19 80.

Narrespill om helikoptre?

LEDER: 27.08.16

■ Av alle forslag til endringer som regjeringen har lagt inn i den nye langtidsplanen for Forsvaret, er flytting av Bell-helikoptrene fra Bardufoss til Rygge kanskje den mest uforståelige. Hva som var den fagmilitære begrunnelsen bak dette forslaget har vært nærmest umulig å forstå. Den offisielle forklaringen har vært at spesialsoldatene på Østlandet trengte helikopter for å kunne rykke raskt ut ved terrorangrep eller andre former for alvorlig krise. Konsekvensene for Forsvaret i nord ville bli nedleggelse av 339-skvadronen og avvikling av Bardufoss som hovedbase for Forsvarets helikoptre. Og Hæren i indre Troms ville stå uten relevant og kontinuerlig helikopterstøtte.

■ Flyttingen vil utvilsomt svekke Hærens manøvreringsevne. Det lille som er igjen av landmakt i nord, vil altså bli enda mindre mobil og ende opp med kraftig svekket evne til rask respons. Paradoksalt nok fremmet altså regjeringen et forslag som i betydelig grad vil svekke Hærens kampevne, samtidig som man vedtok at landmaktens videre skjebne skal gjøres til gjenstand for en ny utredning. I beste fall må man forundres over at regjeringen forskutterer utfallet av en slik utredning ved å gjøre et så betydelig inngrep i Hærens manøvreringsevne.

■ Torsdag denne uken avfyrt Pål Nygaard, regional tillitsvalgt i Norges Offisersforbund, en salve mot forslaget om flytting av Bell-helikoptrene til Rygge, som ytterligere setter regjeringens agenda i denne saken i et høyst underlig lys. Nygaard kaller forslaget for «den store bløffen om terrorberedskap». Han henviser til at det allerede finnes ni helikoptre stasjonert på Rygge, og at to av dem står i kontinuerlig alarmberedskap. Dersom man ønsker denne beredskapen styrket kan man jo bare sette en eller flere av de allerede tilstedeværende maskinene i beredskap. Hvis man da har spesialtreinte mannskaper som kan sitte klare og fullt utrustet nær helikoptrene i 24 timer. Nygaards poeng er altså at å overføre Bell-maskinene til Rygge overhodet ikke vil gjøre noen forskjell hva gjelder evnen til terrorberedskap.

■ Når det gjelder behovet for slik beredskap i sør sammenlignet med i nord, henviser han til at de to beredskapshelikoptrene på Bardufoss har hatt rundt 150 utrykninger siden våren 2013. I samme tidsrom har de to på Rygge hatt fire-fem utrykninger. Dersom Nygaards beskrivelse av situasjonen er korrekt, har regjeringen et betydelig forklaringsproblem. Den erfarne offiseren og tillitsvalgte uttaler til Nordlys at «det er min plikt å si fra om at dette rett og slett er svada og en stor bløff». Vi venter i spenning på hva Forsvarsdepartementet har å svare på denne ramsalte kritikken.

Der som Nygaards beskrivelse av situasjonen er korrekt, har regjeringen et betydelig forklaringsproblem.

OBS! Myter kan

Et OBS-varsel ble denne uka sendt ut fra UiT Norges arktiske universitet. I de neste fire-fem årene er det fare for kraftige byger av ny kunnskap. Løse sannheter og lettvinne myter bør surres fast. Hvis ikke, kan de komme til å blåse bort.

Varselet sendes altså ut i god tid, allerede ved oppstarten av to viktige forskningsprosjekter om andre verdenskrig i nord som vil gå parallelt i årene framover. Det ene springer ut av penger som Nord-Norgevennen Trond Mohn har donert. Det andre er finansiert av Norges forskningsråd og omtales som «krigsprofessoratet». Det siste er et nasjonalt prosjekt og holdt på å havne i Oslo, men en styrkeoppbygging av nordnorske politikere og kompetente historikere i nord klarer å få det lagt til Tromsø. Det var tross alt i Nord-Norge kamphandlingene, både i 1940 og i 1944, var mest intense. Det var her okkupasjonen hadde sine største styrker, det var her 50 000 ble tvangsevakuert og det var her 12 000 hus ble brent til grunnen.

Mytene som kan bli tatt av bygeværet er disse: 1. Det norske forsvaret var sulteforet før det tyske angrepet. 2. De norske soldatene hadde ingen sjanse mot godt trente styrker fra Wehrmacht. 3. Den tyske okkupasjonen tappet hensynsløst Norge for ressurser. 4. Russerne befrikk Øst-Finnmark.

Mytene om det sulteforede norske forsvaret før 9. april 1940 er en av de mest seiglivende slo «krigsprofessor» Tom Kristiansen fast under sin åpningsforelesning denne uka. Han flytter til Tromsø fra Institutt for forsvarsstudier i hovedstaden for å lede det ene krigsprosjektet. Regjeringen Nygaardsvold brøt til slutt en lang tradisjon med svake forsvarsbudsjetter, også fra borgerlige regjeringer, og økte bevilgningene på 1930-tallet. Ved det tyske angrepet sto 50 ubrukte millioner på bok.

For å knuse myte nr. 2, at de norske soldatene gjorde en elendig innsats mot en overlegen fiende, griper Kristiansen til tyske rapporter. Der er det ingen nedvurdering av den

MYTEKNUSER: Professor Tom Kristiansen har tatt overgang fra Institutt for forsvarsstudier i foredrag lovet han å angripe de mange mytene om andre verdenskrig i nord. Foto: Stig Brøndbo/U

norske innsatsen å finne. Tvert imot, de tyske offiserene rapporterte om glimrende norske skyttere og en hardfør fiende som beklageligvis godt mestret krigføring i uveis terreng. Når tysk infanteri sto mot norsk, med rifler og maskingevær, var styrkeforholdet jevnt, klagde de tyske offiserene. Særlig var dette tilfellet i felttoget ved Narvik der general Carl Gustav Fleischer sto i spissen for en velorganisert offensiv med i alt 55 000 mobiliserte soldater, hvorav halvparten gjorde tjeneste direkte ved fronten. «Det norske forsvaret oppnådde bemerkelsesverdige resultater mot en militær stormakt,» hevder professor Kristiansen. Påstanden står i kontrast til den elendighetsbeskrivelsen som har dominert om de norske styrkenes innsats, både i sør og i nord. Her blir det garantert debatt.

En annen stor etterkrigsmyte handler om hvordan det økonomiske samkvemmet med tyskerne artet seg. De fleste har en oppfatning av at tyskerne hensynsløst ut-

nyttet de norske naturressursene. Sannheten er at Norge var det eneste tyskokkuperte landet som ble tilført ressurser, hevder professor Hans Otto Frøland ved NTNU som er samarbeidspartner i prosjektet. NTNU har de siste årene hatt omfattende forskning på de økonomiske sidene ved okkupasjonen. Arbeidskraften til 130 000 tvangsarbeidere ble tilført og Norge mottok mer enn landet eksporterte. Ikke noe annet land hadde en like livlig tysk byggeaktivitet som Norge per innbygger. Militære anlegg, selvfølgelig, men ikke bare det. Nordlandsbanen, riksvei 50, kaier og annen infrastruktur ble bygd ut.

Med jevne mellomrom vedlikeholdes myten om at Den røde hær befrikk Øst-Finnmark høsten 1944. Det var ikke intensjonen. Josef Stalin ga sine generaler ordre om å tilintetgjøre den tyske armeen som trakk seg vestover. At siste forsøk skjedde i Øst-Finnmark var en tilfeldighet.

” Eposter fra nære medarbeidere tyder på at bidragsytere ba om og fikk møte Clinton som takk for støtten. Nyhetsbyrået Ap har avdekket at over halvparten av de private aktørene som fikk personlige møter med den mektige utenriksministeren, hadde gitt betydelige summer til stiftelsen.

” Aud Brustad får årets kulturpris i Målselv kommune, mens Hans Tore Asphaug får ildsjelprisen. Så fortjent, så fortjent, for hver på sin måte har de begge gjort en innsats for omgivelsene sine langt utover det vanlige. Og langt utover det man kan forvente.

DAGBLADET

NYE TROMS

dø

Oslo til «krigsprofessoratet» i Tromsø. Under sitt første UiT Norges arktiske universitet.

Dette siste poenget vil bli omtalt i et tobindsverk om andre verdenskrig som de «lokale» krigsforskerne i Tromsø skal gi ut om fire til fem år. Prosjektet, med instituttleder Fredrik Fagertun i spissen, fokuserer enda tettere på krigen i Nord-Norge og Nordkalotten.

Verden går framover. Det er bare å glede seg til ny innsikt om det store krigsdramaet i Norge – som var aller mest dramatisk i nord.

Ukeslutt

ASBJØRN JAKLIN
Journalist

Hva har hendt i England?

Seljelids refleksjoner

ROLF SELJELID
Professor UiT

■ Det britiske folks nei til EU er historisk, en hendelse som i langsiktig betydning for Europa, for England og for oss antagelig vil vise seg å være på linje med Sovjets sammenbrudd og Berlin-murens fall. I første omgang kan ett av følgende skje: 1) Britiske politikere og media vil piske opp et folkelig krav om ny avstemning, og vil derefter anvende sine fullmakter til å lure landet inn i en eller annen slags ny-ordning – slik det ble gjort i Norge etter siste EU-nei. 2) Britene går helt ut og forhandler seg til en frihandelsavtale – uten noe påheng av underdanighet som i Norges tilfelle. Uansett 1) eller 2), så skrangler EU i sammenføyningene en stund, men etter de to årene som § 50 pålegger, så er det meste som før. Londons finanssentrum fungerer, arbeidsledigheten har økt litt, men ikke dramatisk, EU fortsetter sentraliseringen. Og: Brexit viser seg å ha liten praktisk betydning for Norge – hvis ikke politikerne bruker situasjonen i et eget opplegg som i grunnen ikke har noe med Brexit å gjøre.

■ På halvlang sikt går kanskje Nederland også ut, muligens Danmark, kanskje Skotland etterhvert, som selvstendig land, når de får tenkt seg om. I så fall oppstår et slags Nordsjøforbund, Storbritannia, Nederland, Danmark, Island, Skotland. Her hadde Norge hatt en naturlig plass. Men norske politikere har neppe mot og beslutningskraft til å være med på noe sånt. De kommer i mange år fremover til å være opp tatt med å finne ut hvem som nu er blitt våre «allierte». Det er skapt en drømmesituasjon for Kommentariatet, seminarene går. Great Britain er borte, The Empire er blitt en seremoni, og Little Britain sitter tilbake som

BREXIT: De som tapte Brexit, og store deler av norske medier, prøver å få det til å se ut som om resultatet var et nei til internasjonalt samarbeid. Slik er det selvsagt ikke, skriver Rolf Seljelid. FOTO: SCANPIX

ett av Europas små land, mindre enn halvparten av Norge, med foot og pound og pints og hundredweights, med en enorm standsforskjell, Down-ton Abbey, og elendig fotball.

■ De som tapte Brexit, og store deler av norske medier, prøver å få det til å se ut som om resultatet var et nei til internasjonalt samarbeid. Slik er det selvsagt ikke. Alle er for internasjonalt samarbeid. Det som Brexit-avstemningen er imot, er en United State of Europe, et oligarkisk styrt, stadig mer utvidet EU uten forankring i folket. Blir dette forstått i Brussel?

■ Mens alt dette dundrer og går, så har vi anledning til å lære av det som har hendt. 1) Ordet demokrati betyr faktisk folkestyre. Det er grenser for hvor stor avstanden mellom rikspolitikere og folket kan bli, før folket gjør opprør. Presis som Norge i 1994. 2) Politiske og økonomiske «eksperter» er muligens eksperter på politikk og børs, men forstår i liten grad langsiktigheten og understrømmene i befolkningen. Som i Norge i 1994. Toppolitikere i England var sikre på at de skulle få det som de ville, ellers hadde de ikke utlyst folkeavstemning.

Presis som i Norge i 1994. 3) Politikerne ser ut til å tro at sammensetningen i nasjonalforsamlingen og det som blir sagt i valgkampene, avspeiler det som foregår av meningsutvikling i folket. «Folket» er mye mer intuitivt enn «berægningskunstnerne» (Tranmæl) i regjeringsbygg, i media og på Aker brygge, mye mer kortsiktig – langsiktig og mye mindre «mellomsiktig», lite opp tatt av kvartalsrapporter og fireårsperioder. Forbausende mange aviskommentatorer og eksperter tolker hendelsen inn i et norsk høyre – venstre koordinatsystem, og ser derfor ikke hvor like Brexit-prosessen og Norges EU-nei er.

■ Jeg er dessverre ikke sikker på at våre ledende politikere virkelig tar inn over seg at de skal representere FOLKET – og ikke først og fremst partiene. Det samme i Storbritannia. Vi vil ha demokrati, ikke partiokrati, eller – enda verre – oligarki som i Brussel. Dette mener jeg er det viktigste som Brexit illustrerer.

■ Erfaring viser at det er praktisk talt umulig å revidere innenfra en stor organisasjon med etablert struktur. Istedenfor en Union, trengs et forbund, med respekt for nasjo-

nens egenart, språk, historie, tradisjoner, kultur, og først og fremst respekt for nasjonenes status som naturlige enheter i en større demokratisk internasjonal struktur. Kanskje noe ala de Gaulle´s Nasjonens Europa, noe sånt som «Det Europeiske Forbund» «Bund Europas», «Federation of Europe» «Federation de Europa». Vi er i samme båt, men det må være en båt som flyter, som har ror og motor, ikke som EU nu, med offiserer som sitter på broen og synger om fremtidens havner, mens skuta får mer og mer slagside og mannskapet har begynt å gå i livbåtene.

■ Og midt oppi alt dette, elefanten i rommet, den rå internasjonale kapitalismen, oftest skjult under den innsnigende betegnelse globalisering, som har infiltrert den opprinnelig idealistiske ideen om et fredelig, samarbeidende Europa uten vesentlige indre motsetninger. Sånn er det ikke blitt. EU gir blaffen i folk, og redder bankene. EU kan ikke revideres, det er drømmeri. EU må nedlegges. Vi trenger noe nytt, en frihandels- og kulturutvekslingsavtale, uten husmannsparagraf. Om et par hundre år kan det lede til noe annet.